

Informační a smluvní podpora otevřené vědy

Seminář pro členy RVVI a pro poskytovatele finanční podpory
k problematice Open Science 29. 10. 2020

martin.svoboda@techlib.cz, eva.dibuszova@vscht.cz, eva.hnatkova@techlib.cz

Přehled

- Open Science
- Přínosy
- Politická podpora
- Open Access
- Plán S
- Možné cesty k Open Access
- CzechElib
- NCIP VaVal
- Výzva na závěr

LE JOURNAL DES SCAVANS

Du Lundi V. Janvier M. DC. LXV.

Par le Sieur DE HEDOVILLE.

A PARIS.

Chez JEAN CVSSON, rue S. Jacques, à l'Image de S. Jean Baptiste.

M. DC. LXV.

AVEC PRIVILEGE DU ROY.

Kde se bere otevřená věda

350 let

Z vědeckých sdělení se stalo zboží pro vydavatele

- článků se vydává **3 miliony ročně** a přibývá 5 %, obrat 25,7 miliardy USD, výnosnost srovnatelná se zbrojním a farmaceutickým průmyslem

zdrojem jsou veřejné prostředky pro poskytovatele podpory

- našlo se „objektivní“ měřítko kvality pro hodnocení institucí, ústavů, jednotlivců, mj. také kvůli přidělování prostředků

pro autory

- publish or perish, reputace, profesury, granty

Jak z toho ven?

Všechno, co lze, otevřít!

Strategická vize Evropy - od roku 2016

Open **Innovation**
Open **Science**
Open to the **World**

– a vision for Europe

Otevřené inovace

Zapojme do procesu inovace více zúčastněných stran

Otevřená věda

Usnadňme otevřenější výzkum pomocí digitálních nástrojů

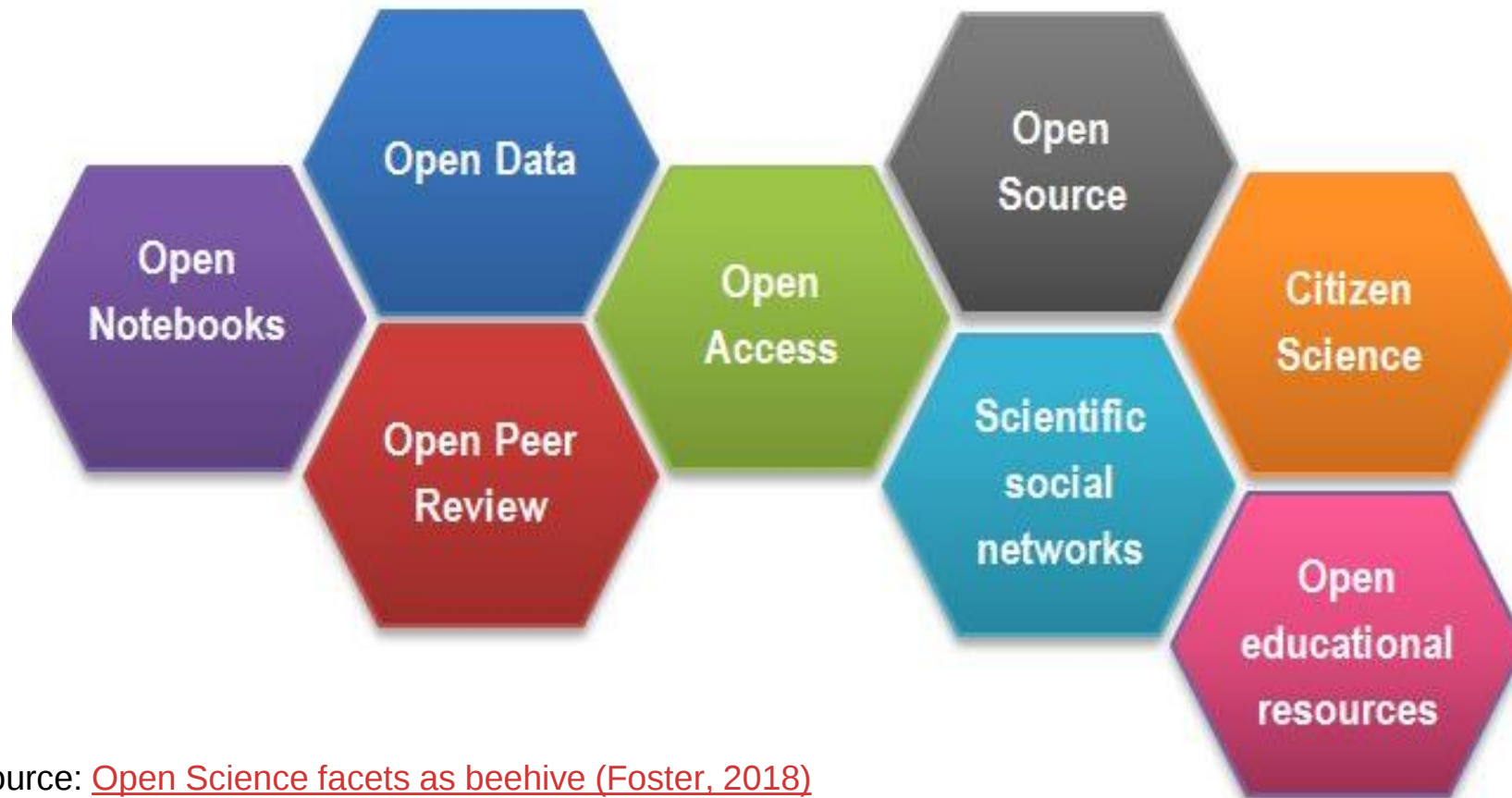
Otevření světa

Podpořme větší společenský dopad a spolupráci v Evropě i mimo ni

European Commission, 2016

Open Science - Otevřená věda

Nový moderní přístup k celému vědeckému procesu, komunikaci a hodnocení výstupů výzkumu s využitím digitálních technologií a nástrojů pro spolupráci.

Source: [Open Science facets as beehive \(Foster, 2018\)](#)

Přínosy Open Science

- **Dostupnost** vědeckých výsledků, které jsou znovu použitelné.
- **Transparentnost**, která je ve všech fázích vědeckého procesu obrovským přínosem pro vědeckou integritu.
- **Reprodukovatelnost** a tím pádem robustnější vědecké výsledky.
- **Spolupráce**, která se mnohonásobně prohlubuje.
- **Efektivnost** a **rychlost** šíření výsledků.
- Zvyšuje **viditelnost** pro samotné vědce i instituce.

Větší dostupnost vědeckých poznatků má také potenciál zvýšit společenský i ekonomický dopad výzkumu a umožňuje rychlejší zavádění inovací.

[Open Science - zbožné přání nebo reálná budoucnost vědy?](#) (vedavyzkum.cz, 2020)

Politická podpora

Globální úroveň

- Open Science > UNESCO sestavuje globální doporučení pro Open Science, které mají členské státy přijmout v roce 2021

Evropská úroveň

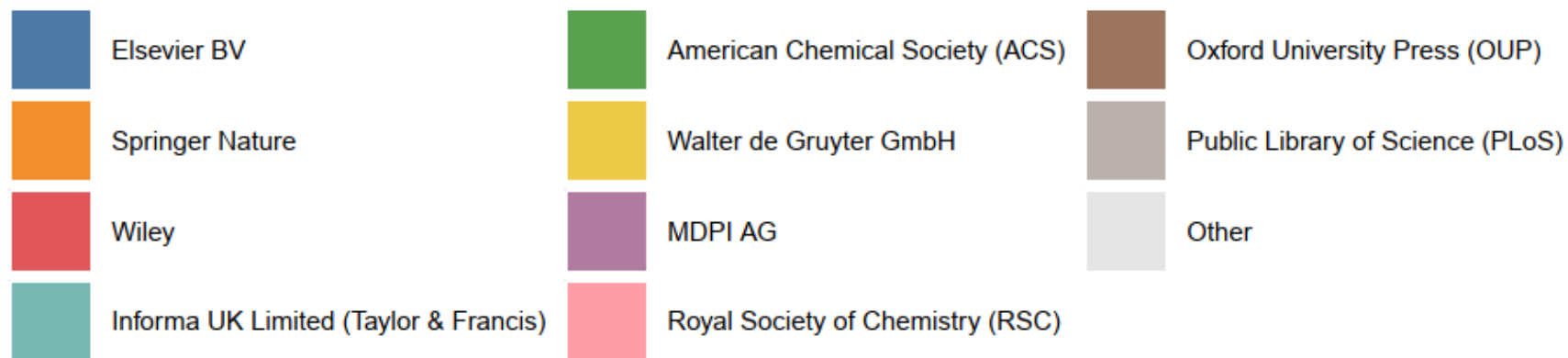
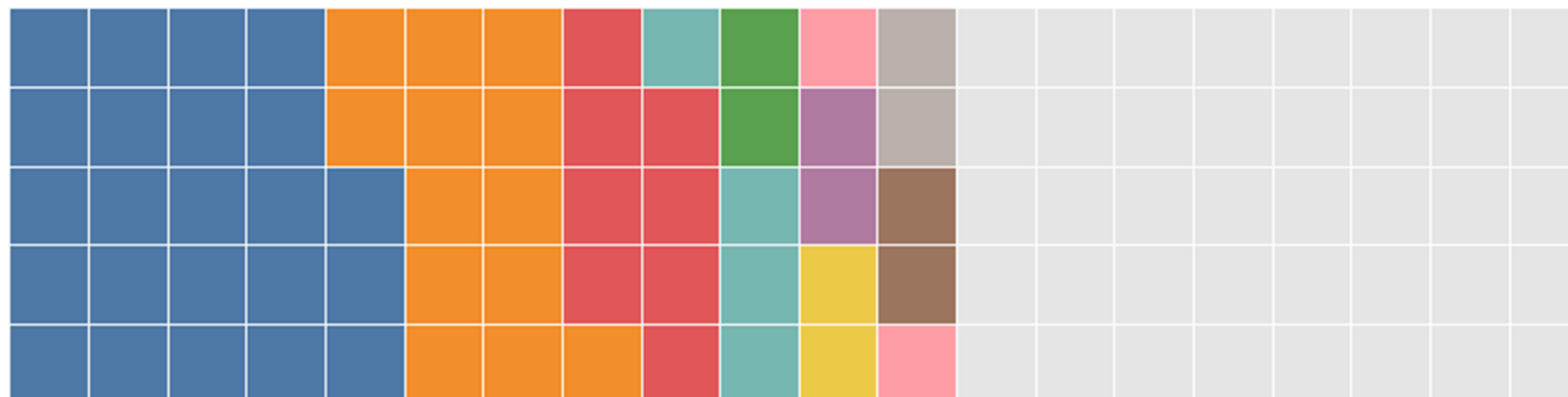
- Open Access > Plan S + Horizon 2020/Horizon Europe
- FAIR Data > GO FAIR + EOSC + Horizon Europe

Národní úroveň

- Otevřený přístup (publikace, data) > Národní strategie otevřeného přístupu ČR k vědeckým informacím na léta 2017-2020 + Akční plán
- Otevřený přístup (k výsledkům a datům VaV) > Národní politika VaVaI ČR 2021+
 - klíčový pro všech 5 strategických cílů

Česká scéna – u koho publikují čeští autoři

Czechia: Corresponding Authors Journal Output 2014–18

Operating profit margin 2019

- 37% - Elsevier
- 29% - T & F
- 27% - Wiley
- 23% - Springer Nature

Ve stejném roce měl Google, který je považován za velmi výnosný, operating profit margin 26%

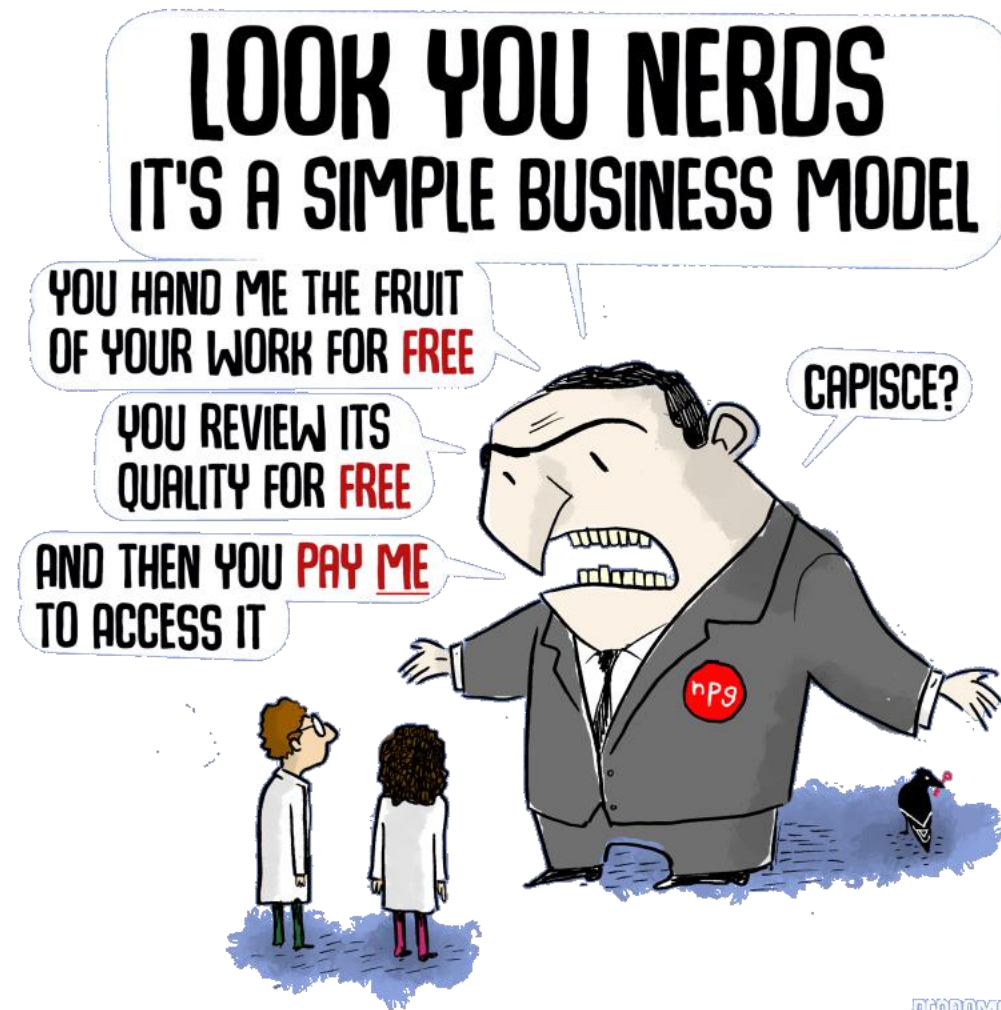
Bloomerang Opinion, 2020

github.com/subugoe/oa2020cadata

Data Sources: Web of Science in-house database Competence Centre for Bibliometrics for German Science.
Publisher names were disambiguated using Crossref metadata. OA status obtained from the Bielefeld GOLD OA list.
Funding: Federal Ministry of Education and Research of Germany (BMBF), Project OAUNI (01PU17023A)

Proč je nutné publikovat v top časopisech?

- Našlo se „objektivní“ měřítko kvality pro hodnocení vědy – pro hodnocení jednotlivců, ústavů, institucí, mj. také kvůli přidělování prostředků
- Za publikování svého článku jsou autoři ochotni vzdát se svých **majetkových práv** (zejména v STM), závisí na tom jejich kariéra
- Toho vydavatelé využívají a rádi autorům vyhoví - > článků přibývá 5 % ročně ... a také ceny rostou!
- Vydavatelům nutno přiznat obrovské inovace proti tištěným časopisům, ale růst cen předplatného je neúnosný

Open Access iniciativy

1970 – anonymní ftp archivy, „nástěnky“, USENET, projekt Gutenberg

1991 – arXiv.org

2002 – Budapest OA Initiative – George Soros – altruistická

2003 – Bethesda Statement on Open Access Publishing – US NIH - pragmatická

2003 – **Berlin Declaration** on OA to Knowledge in the Sciences and Humanities

2012 – Dame **Finch Report** – UK – povinný OA od dubna 2013, finanční podpora

2013 – SCOAP³/CERN podepisuje 3letý „cost-neutral“ kontrakt na OA pro jaderné fyziky

2015 – **MPDL White paper**: „v systému je dost peněz pro změnu z předplatného na podporu publikování a OA“

2016 – Council of Europe **Competitiveness Council**: „OA by 2020“

2018 – **Plan S** – cOAlition S ... „OA by 2020“

Open Access via Plan S

- cOAlition S stojí za Plánem S*
- Národní poskytovatelé financí
- Politika OA publikování
- Všechny články Open Access
- Plný a okamžitý přístup
- 10 principů implementace
- Deadline 1. ledna 2021
- Cílem je akcelarovat přesun na OA

[cOAlition S home](#)

*GA ČR zatím Plan S nepodpořila

Plan S je založený na silných principech

- **Volný přístup** k publikacím bez jakýchkoliv poplatků/omezení
- Okamžitý přístup, tj. **žádné časové embargo**
- Autorům/institucím zůstávají **autorská práva**, standardně veřejná licenci **CC-BY**
- **Transparentnost** ohledně cen a smluv
- **Hodnocení podle přínosu**, ne časopisu
- Hybridní modely časopisů jsou povoleny na základě **transformačních dohod** nanejvýš do konce roku 2024

Implementace Plánu S – 3 možné cesty

	Open Access publishing venues (journals or platforms)	Subscription venues (repository route)	Transition of subscription venues (transformative arrangements)
Route	Authors publish in an Open Access journal or on an Open Access platform.	Authors publish in a subscription journal and make either the final published version (Version of Record (VoR)) or the Author's Accepted Manuscript (AAM) openly available in a repository.	Authors publish Open Access in a subscription journal under a transformative arrangement.
Funding	cOAlition S funders will financially support publication fees.	cOAlition S funders will not financially support 'hybrid' Open Access publication fees in subscription venues.	cOAlition S funders can contribute financially to Open Access publishing under transformative arrangements.

<https://www.coalition-s.org/principles-and-implementation/>

Přínosy přechodu na Open Access

1. Změna nekontrolovatelného nákupu předplatného: platba za čtení, každá instituce řekne, co chce + platby APC, na platbu za publish & read, modelů je řada, každý vydavatel jinak
 2. Dokument je pod licencí **CC- BY**, majetková práva zůstanou autorovi
 3. Ke všem výsledkům mají **přístup všichni** – propojení akademického výzkumu s průmyslem
 4. Vyšší využití výsledků -> vyšší citovanost -> lepší hodnocení
 5. Detailní **statistiky** od vydavatelů, právo na **Text & Data Mining** - následné zpracování textů
 6. Zjednodušení technologií – odpadá nutnost ověřování adresy/osoby
 7. Přínos pro stát i výzkumné organizace – jasný přehled o tom, za co se platí: **nutný sběr dat v místě vzniku = pokud možno přímo u autora**•
-
- Podstatná podmínka úspěšného jednání s vydavateli

Transformační smlouvy jako nástroj změny

- Model předplatného stále dominuje (navzdory 18letým snahám o OA)
- 2019: cca 69 % článků v předplácených časopisech*

Transformační smlouvy - smlouvy mezi vydavateli a zákazníky (vědecké instituce, konsorcia) transformující obchodní model – (postupný) přechod od předplatného k platbám za otevřené publikování

Dočasný nástroj k prosazení změny

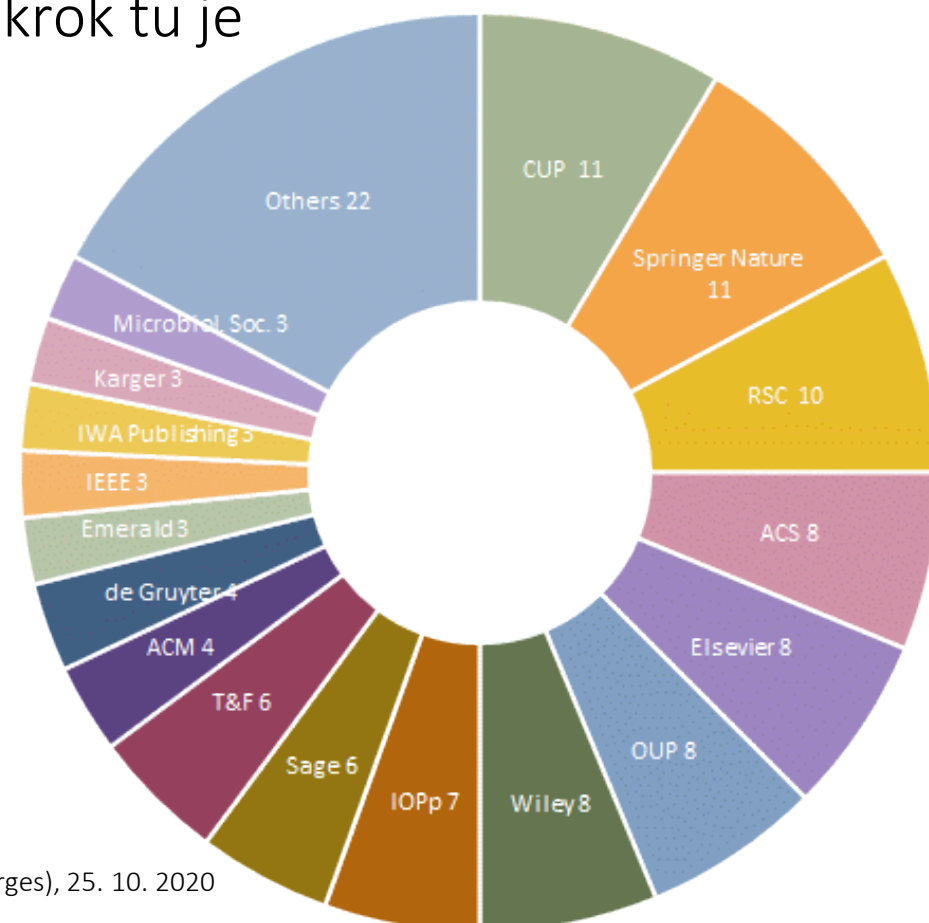
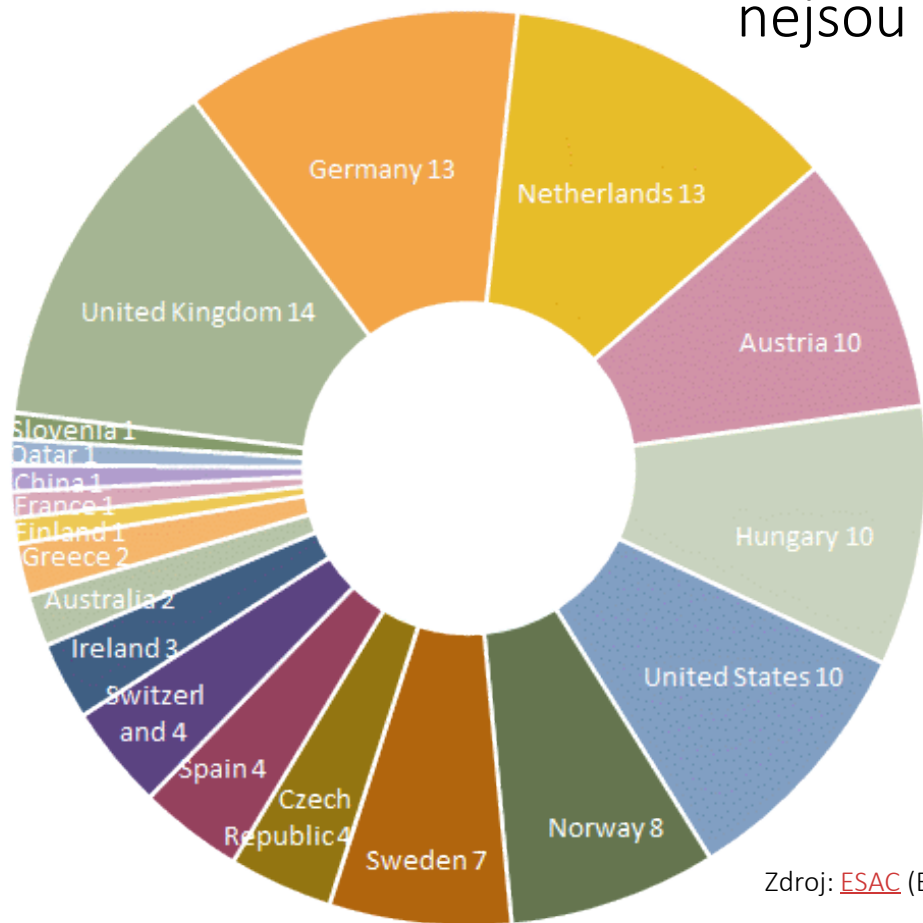
1. Přejít na OA jako standard pro vědeckou komunikaci
2. Redukovat cenu

Transformační smlouvy se rodí těžce, výsledky někdy rozpačité!

* [The Future of OA: A large-scale analysis projecting Open Access publication and readership](#). BioRxiv, 2019.

Transformační smlouvy

Ani počty vydavatelů, se kterými mají jednotlivé země uzavřené transformační smlouvy, ani počty zemí, se kterými mají transformační smlouvy uzavřené jednotliví vydavatelé, nejsou ohromující, ale pokrok tu je

Zdroj: [ESAC](#) (Efficiency and Standards for Article Charges), 25. 10. 2020

Alternativa: OA publikační platformy

ORE - Open Research Europe

- Otevřená publikační platforma EK pro řešitele projektu H2020/Horizon Europe
- Všechny vědní oblasti
- Rychlé publikování
- Okamžitý OA
- Open peer-review
- Supporting data (FAIR)
- APC 780 EUR – hradí EK, pro autory bezplatně
 — v průběhu řešení projektu i po něm
- Pro autory dobrovolnost, nikoliv povinnost
- Podstatný je přínos publikace

<https://open-research-europe.ec.europa.eu/>

Národní centrum pro elektronické informační zdroje

Projekt CzechElib

- období podpory (2017 - 2022)
- zajištění přístupu k elektronickým informačním zdrojům (EIZ) od 2018 do 2020
 - **podpora** pořizování zdrojů **50 / 70 %**
 - od 2021 smlouvy připraveny na změnu k OA
- sjednocení pravidel – metodiky pro: výběr zdrojů, výši podpory, rozšiřování konsorcií
- centrální zadávání veřejných zakázek pro: **120 členských institucí**
- sjednávání smluv na: **210 zdrojů** od **50 vydavatelů**

Náklady projektu

- **pořizování EIZ 1 178 mil. Kč**, vše ostatní (software, lidé, kancelář, konference, publicita,...) **119 mil. Kč**, tj. **9,15 %**, celkem **1 297 mil. Kč**
- celkem na EIZ vynaloženo za 3 roky cca **1 685 mil. Kč** – včetně spoluúčasti ČI

Národní centrum informační podpory VaVal

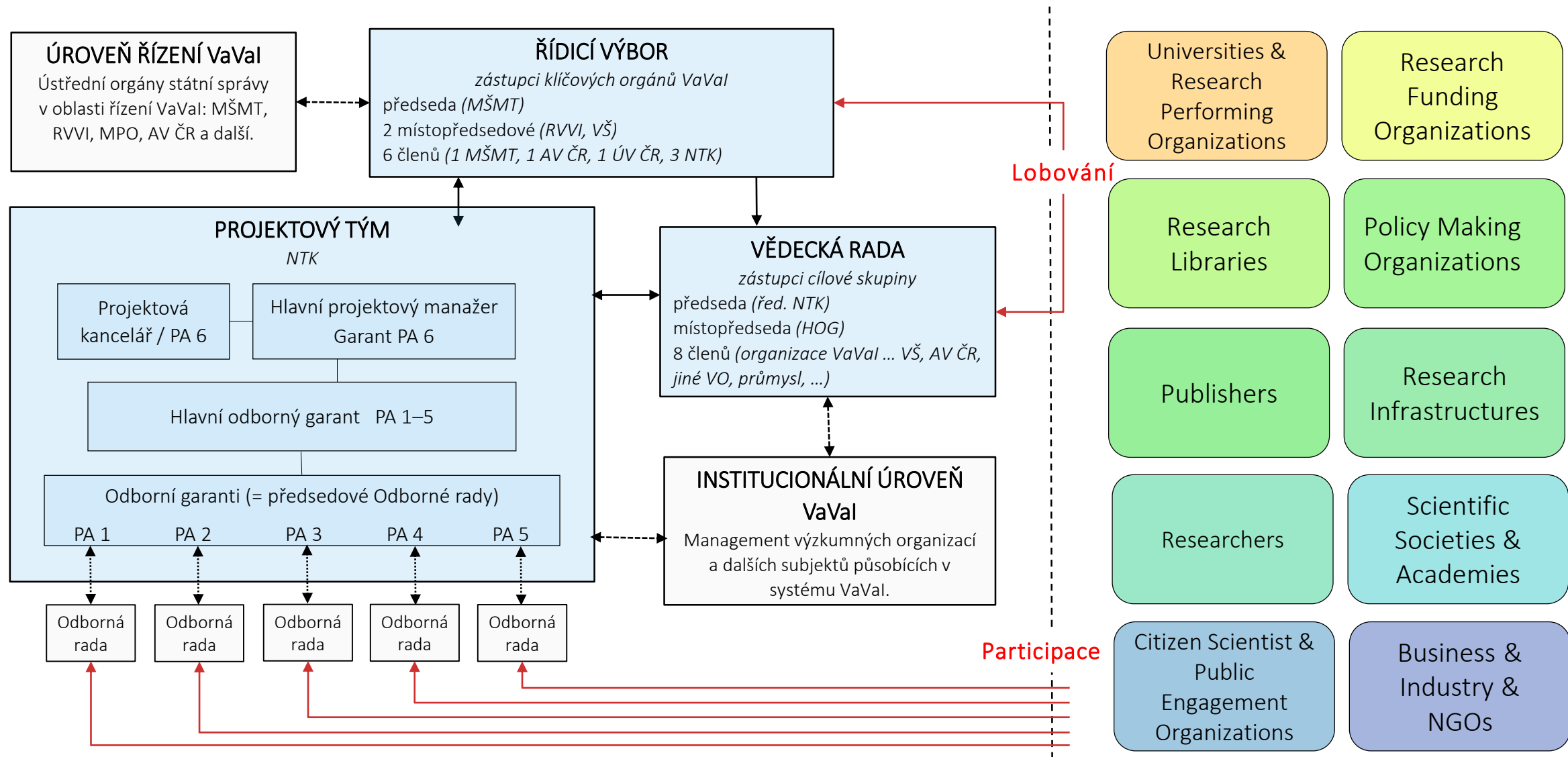
Projekt NCIP VaVal

- **schválen** usnesením vlády ČR ze dne 26. října 2020 č. 1092
- navazuje na **Projekt CzechELib**
- období podpory: **2021 – 2027** (7 let)
- primárně kofinancování pořizování EIZ, zejména formou transformačních smluv na Gold OA – od r. 2021, tam, kde to je možné,
- od r. 2023 centrální financování provozu NC CzechELib
- nově **informační podpora VaVal** formou vybudování platformy OSS4R

Náklady projektu

- **pořizování EIZ 3 154** mil. Kč, vše ostatní (nové služby, software, lidé, kancelář, konference, publicita,...) **346** mil. Kč, tj. **9,87 %**, celkem **3 499** mil. Kč
- **podpora** členských institucí zůstává **50 / 70 %** do 2022, pak bude postupně klesat

Schéma řízení a participace v projektu

Projektové aktivity NCIP VaVaI

PA1 - Zajištění provozu CzechELib včetně pořizování EIZ

PA2 - Pokročilé asistované a samoobslužné informační a datové služby

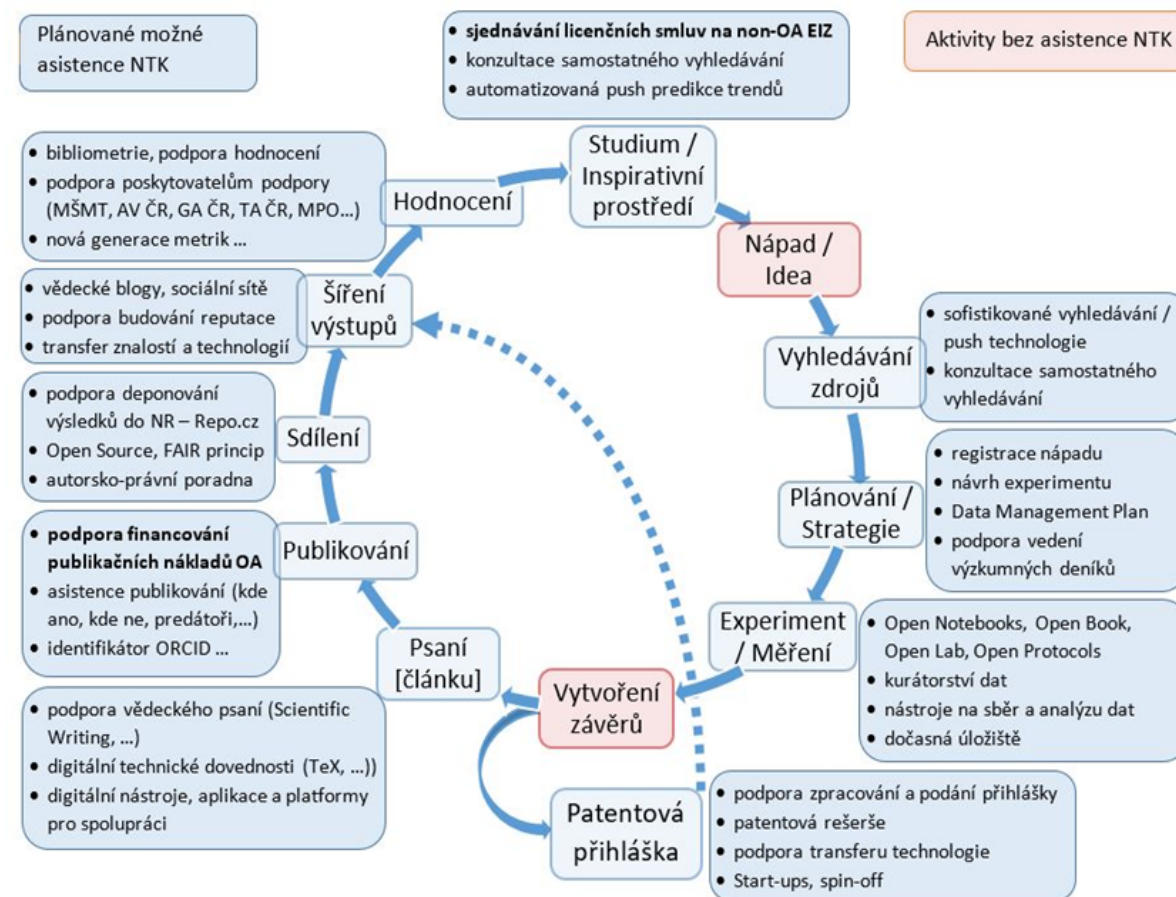
PA3 - Implementace evropských standardů do výzkumného prostředí ČR

PA4 - Národní repozitář

PA5 - Technické a softwarové zabezpečení

PA6 - Řízení projektu

One-Stop-Shop 4 Researchers

Fáze výzkumného cyklu: Dibuszová, E.; Hnátková, E.; Svoboda, M.:
Strategické rámce 2021 -2027, NTK, Praha 2020.

Výzva na závěr

Open Science znamená změnu celé současné vědecké kultury.

Pokud se do změny nezapojí všichni aktéři VaV situace se nezmění.

Zejména jde o nastavení hodnocení a financování vědy.

Co by pomohlo

- Aby se **GAČR** přidala ke **cOAlition S**
- Aby **všichni poskytovatelé podpory** začali požadovat **publikování v OA**
- Aby **všichni poskytovatelé podpory** začali požadovat **FAIR Data Managment Plan**
- Aby pro hodnocení vědy nebyly **publikace dominujícím měřítkem** kvality – (DORA – [Sanfranciská deklarace o hodnocení výzkumu](#), [Leiden Manifesto](#), [Honkong Principles](#))

NYNÍ JE IMPLEMENTACE OPEN SCIENCE VE VAŠICH RUKOU

Děkuji vám za pozornost

Otázky?

martin.svoboda@techlib.cz

Sir Tim Berners-Lee

for Nobel prize !